

РОЗДІЛ: ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

УДК 159.922.74-053.66
DOI: 10.26565/2225-7756-2019-67-01

Самоусвідомлення та особливості трансформації особистісного міфу у підлітковому віці

Варава Людмила Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Маріупольського Державного Університету, пр.Будівельників, 129а, Маріуполь, Україна, 87500

Пожидаєва Ганна Володимирівна, ОС Магістр, Маріупольський Державний Університет, пр.Будівельників, 129а, Маріуполь, Україна, 87500

Varava Liudmyla, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Practical Psychology of Mariupol State University, 129A Budivelnkyiv Ave., Mariupol, Ukraine, 87500

Pozhydaieva Hanna, MA, Mariupol State University, 129A Budivelnkyiv Ave., Mariupol, Ukraine, 87500

Варава Людмила Анатолієвна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Маріупольського державного університету, пр.Строителів, 129а, Маріуполь, Україна, 87500

Пожидаева Анна Владимировна, ОС Магістр, Маріупольський державний університет, пр.Строителів, 129а, Маріуполь, Україна, 87500

ORCID - 0000-0002-5790-6511
varava2233@gmail.com
pozhydaeva.any@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто особливості проблеми формування міфологічної свідомості особистості, як наукового феномена, який є первинною формою усвідомлення світу як в онтогенезі, так і в філогенезі людини. Визначено роль сімейного міфу у процесі формування особистісного міфу. Побудовано модель особистісного міфоутворення. Сформовано механізми трансформації самоусвідомлення та побудови власного міфу у підлітковому віці в структурі свідомості особистості. До яких входять усвідомлення установок, трансформація стереотипів та здібність до рефлексії. Визначено чинники проблеми та чинники, що сприяють формуванню ефективного особистісного міфу серед підлітків.

Ключові слова: особистісний міф; сімейний міф; міфологічна свідомість; самовпевненість; внутрішня конфліктність; особистісна ресурсність; рівень емпатійності; саморефлексія.

Abstract. The article analyzes the attention to the deep essence of myth as a scientific phenomenon, which is the primary form of awareness of the world both in ontogenesis and in human phylogenesis. The myth is interpreted as a special way of mastering the world, which directly affects the socialization of an individual at different stages of his development.

The features of the influence of family myth as the initial form of personality mythologization on the formation of a teenager's own myth are studied. The existence of such function as the mythologization of family stories and stories in the structure of personality consciousness determines the constructive or destructive possibilities of forming own image, and in general can affect the assimilation and use of basic behavioral patterns of personality.

The role of an adolescent's self-relation to the formation of a personal myth is clarified, which is expressed in the context of a person's ideas about the content of the "Self" as a generalized sense of self. Adolescence is sensitive to the development of self-identity and the development of reflection as an indisputable thought process that is aimed at self-awareness, analysis and understanding of all components of a person's life, which include: actions, speech, feelings, abilities, interpersonal relationships, character and so on.

A generalized description of the components of the structure of mythological consciousness is provided: the awareness of attitudes, restructuring of stereotypes, reflexive ability, as a qualitatively new level of personality self-awareness, as a stage of growing up.

The factors contributing to the formation of an effective personal myth, as well as the factors of the problem of formation of an effective personal myth among teens, are identified.

It is shown that the existence of such a function as the mythologization of family stories and stories in the structure of family consciousness may be similar to the function of socio-cultural myth, expressed in a smaller format, which determines constructively or destructively the possibilities of forming someone's own image, and in general can influence and cause the use of basic behavioral patterns of personality.

Keywords: personality myth; family myth; mythological consciousness; self-confidence; internal conflict; personal resource; level of empathy; self-reflection.

Анотація. В статті проаналізовані відношення к глибинній суті міфа як наукового феномена, являючогося первичної формою осознання мира как в онтогенезе, так и в филогенезе человека. Исследованы особенности влияния семейного мифа, как начальной формы мифологизации личности, на формирование собственного мифа подростка. Определена роль самоотношения подростка на формирование личного мифа, которая выражается в контексте представлений личности о содержании «Я», как обобщенное чувство к себе. Представлена общая характеристика составляющая структуру мифологического сознания: осознание установок, перестройка стереотипов, рефлексивная способность, как качественно новый уровень самосознания личности, как этап взросления. Выявлены факторы способствующие формированию эффективному личностному мифу, а так же факторы препятствующие формированию эффективному личностному мифу среди подростков.

Ключевые слова: личностный миф; семейный миф; мифологическое сознание; самоуверенность; внутренняя конфликтность; личностная ресурсность; уровень эмпатии; саморефлексия.

Особистісний міф може виступати в якості проекту життя, який містить в собі головні духовні цінності і змісти. Він надає культурі та життєдіяльності людини цілісність, тому що пов'язує предмети, процеси і явища в дещо єдине. Особистість, що живе у міфі, підпорядковується його законам й закономірностям, які формуються в процесі соціокультурного розвитку та ґрунтуються на рефлексивно оформленні життєвий досвід. Такий складний процес стає можливим саме під час переходу дитини до підліткового віку, до етапу дорослості та нового рівня свідомості.

Аналіз дослідження проблеми надає можливості зазначити, що свідомість людини є міфічною. Її специфіка вказує на ситемну природу, цілісність, включеність в різні рівні індивідуальної і суспільної свідомості, та проявляється саме як дологічна форма існування людства. Міфологічна система відповідає на буденному рівні свідомості на всі питання, і задовольняє всі його потреби. Своє джерело вона черпає із давньої форми свідомості людства, основи якої склали саме міфи, як єдиний спосіб пояснення життєвих, природних та соціальних явищ. Це вказує на те, що міф є формою свідомості особистості, яка неминуче в той чи інший період життя міфологізується, оскільки осмислюється саме в рамках міфу. Важливим фактором також є і особливості формування особистісного міфу саме у підлітковому віці. Такий процес наповнений специфічними особливостями даного періоду. При цьому сам міф виступає як компонент, який впорядковує, зміцнює і формує свідомість та діяльність людини, що є властивістю і характеристикою повноцінної, сучасної особистості. Саме це і стало актуальністю нашого дослідження. Формування особистісного міфу проходить через інтегрування міфу в індивідуальну свідомість, а особистого досвіду в міф.

Теоретичною основою дослідження стали концептуальні підходи, що аналізують умови та чинники формування міфологічної свідомості (О.Ф. Лосєв, В.М. Пивоев, Т.М. Алпеева, Н.В. Чепелева, Е.В. Галаніна), досліджують особливості розвитку особистості підліткового віку (І.С. Кон, Д. Елкінд, Е. Еріксон, В.С. Мухіна, В.М. Поліщук), визначають специфіку існування сімейного міфу та наративу в структурі особистісного міфу (А.Я. Варга, Е.Г. Ейдемільер, А.А. Нестерова, Р. Річардсон, В.В. Нуркова, Н.В. Чепелева).

Саме підлітковий вік характеризується як період активного самовизначення особистості. Достатньо тривалий процес перебудовування особистості на цьому етапі розвитку дитини стає часом поступового входження до дорослості, перші ознаки якої з'являються вже в молодшому підлітковому віці.

Сутність таких змін полягає у формуванні усвідомлення мети і загалом, сенсу життя у дитини як особистості, готовності до самостійної життєдіяльності, що стає ефективною на перетині співвідношення власних бажань, наявних якостей, можливостей і вимог, які пред'являються до нього з боку оточуючих і суспільства. Саме завдяки міфотворчості, як особливій властивості особистості, підліток здатний впоратися з раптово зміненими нормами і вимогами, що пред'являються йому суспільством. Такий складний процес відбувається саме під час підліткового віку, в період яскраво вираженої дорослості, наповнений самовідкриттям, рефлексивним світоприйняттям, та особистісними новоутвореннями. Саме цьому цей віковий період складає інтерес для нашого дослідження.

Завдання дослідження полягає у визначенні механізмів особистісної трансформації самоусвідомлення та побудови власного міфу у підлітковому віці в структурі свідомості особистості. Ми вважаємо, що можливість трансформації щодо власного конструктивного міфу залежить від усвідомлення власних особистісних якостей та рефлексивної спроможності.

З метою вивчення особистісних механізмів побудови власного міфу у підлітковому віці нами було проведено емпіричне дослідження. У ньому приймали участь 50 осіб, вік яких складає 12-15 років.

Методики проводились в різний період, що дозволило виключити вплив ситуаційного фактору в конкретний день проведення дослідження. Маючи на увазі важливість додаткового вмотивування учасників дослідження щодо участі в опитуваннях та отриманні якісних результатів, участь кожного члена могла бути анонімною.

Для проведення дослідження нами були використані наступні методики:

1.Методика дослідження самовідносин (МДС) С.Р.Пантелєєва.

2.Модифікована методика внутрішнього зростання «Трансформація особистісного міфу (ТОМ)» Н.В.Чепілевої.

3.Методика незакінчених речень (метод SSCT) Сакса-Леві (в модифікації В.Михала).

На початку нашого дослідження, ми стикаємося із тим, що недостатня розробленість єдиної теорії чи структури формування особистісного міфу під час підліткового віку, позначаються і на практичних розробках щодо дослідження у цій сфері. Детальне дослідження особистості підлітка передбачає наявність деяких показників, за якими ми можемо зробити висновки і на наш погляд, необхідні данні можна отримати саме з обраних методик. Обрані методики є найбільш відповідними до критеріїв, що потребують дослідження за заданою темою.

В першу чергу, для отримання початкових результатів, було проведено обрану методику «Дослідження самовідносин (МДС) С.Р. Пантелєєва» [1], з ціллю виявлення структури відношення особистості до самої себе. Вона є найбільш цільовою та фундаментальною на першому етапі дослідження. Метою даної методики є проявлення структури самоставлення особистості, ступеня вираженості конкретних частин й компонентів самовідношення, які знаходять вираженість у зазначених шкалах, таких як: закритості, самовпевненості, саморегуляції, відбитого (відзеркалюваного) самоставлення, самоцінності, самоприв'язанності, внутрішньої конфліктності та самозвинувачення.

Самовідношення у цьому випадку виражається в контексті уявлень особистості про зміст «Я», як узагальнене почуття до себе. В основу розуміння самовідносин покладена концепція самосвідомості В.В. Століна, який виділяв три виміри самоставлення: симпатію, повагу, близькість. Опитувальник містить у собі 110 тверджень за 9-ма шкалами, з якими можна погодитися, чи відмовитися від них [2].

Наступною методикою для нашого дослідження було обрано «Методика незакінчених речень (метод SSCT) Сакса-Леві» достатньо інформативна щодо відношення людини до різних критеріїв власного життя [3]. Згідно віковій категорії наших респондентів, було обрано модифікований варіант запропонований В. Міхалом, який складається з 24 речень, що повинні бути закінчені за бажанням досліджуваного. Такого типу тест може бути віднесеним до методик доповнення. Спрямований же він на досить точну та показову діагностику відносин дитини до батьків, братів, сестер, інших дітей та відчуття себе серед них, вчителів, відношення до хвороб, невдач та власного майбутнього, власних здібностей. Надана методика висвітлює внутрішні хвилювання, прагнення, цілі та світогляд. Для кожної групи пропозицій виводиться характеристика, що визначає дану систему відносин як позитивну, негативну або байдужу. Оцінюється вона у кількісному аналізі за характером відповіді від «максимально чітко вираженого сильно позитивного ставлення до об'єкта або суб'єкта», до «максимально чітко вираженого сильно негативного ставлення до об'єкта або суб'єкта». Методика (метод) незакінчені пропозиції дозволяє виявити усвідомлені і неусвідомлені установки підлітка, показує його ставлення до різних сфер особистого життя [4].

Наступною методикою є модифікована методика внутрішнього зростання «Трансформація особистісного міфу (ТОМ)» Н.В.Чепілевої. Данна методика ґрунтується на переосмисленні автобіографічного матеріалу з метою усвідомлення особистісного потенціалу та вербалізації його в метафоричному тексті. Загальний зміст методики був декілько видозмінений за змістом і формою, інтерпретований відповідно до вікової категорії та здібностей підлітків проявити себе. До основи модифікації методики (Л.А. Варава, Г.В. Пожидаєва) була включена задача, створити метафоричну сповідь, яка само по собі є вираженням власного світогляду у вигляді метафоричних виразів та мовних зворотів. Згідно із ідеєю автора Н.В. Чепілевою, це і є необхідний нам у дослідженні наратив. Детальний аналіз твору, що написаний під конкретну задачу створити сповідь власного життя шляхом метафоричних висловів, використання казкових героїв чи образів, надає можливість інтерпретувати найбільш яскраві чи вразливі місця у процесі розвитку тієї чи іншої особистості.

Сучасна наративна психологія закріпила за метафорою статус основного способу символічного вираження внутрішнього досвіду людини, а саме, вербалізувати спосіб його засвоєння [5]. Інтерпретація текстів відбувалась із планом дослідження Н.В.Чепілевої, за основу ми взяли 5-7 етапи згідно із авторською методикою «Трансформація особистісного міфу (ТОМ)».

На вже отриманий метафоричний текст, створений досліджуваним, а) задаються ключові питання «Що цінного ви винесли з цього етапу свого життя?», «Які особистісні досягнення супроводжували вас в цей період життя?» за кожним яскраво вираженим етапом життя, відображеного у розповіді; б) етап, на якому ключові питання такі: «Що привело вас до цього результату?», «Що привело вас до зростання і особистісним змінам?», «Завдяки яким вашим якостям, характеристикам, особистісним параметрами став можливим отриманий результат?». Тобто робота з процесуальною метафорою полягає в побудові метафори результату, який також фіксується досліджуваним.

На наступному етапі – створюється метафоричний текст-континум. Для цього необхідно побудувати метафори тих часових періодів життя, які не увійшли в автобіографічний текст і знаходяться начебто між описаними в автобіографії мікросюжетами, які, звичайно, були найбільш яскравими та важливими в житті підлітка. Такі, свого роду, «подорожі» необхідно здійснити між усіма зазначеними етапами, послідовно заповнюючи пропуски новими метафорами, які в міру їх виникнення записуються.

Наступний етап передбачає необхідність з'єднати початковий варіант тексту і остаточний (з уже заповненими «пробілами»), та створити зв'язний, змістовий, чіткий текст. Така розповідь несе в собі відповіді та явні приклади особистісної ресурсності досліджуваного, показує йому самому в процесі проведення співбесіди (як наступного, не менш важливого етапу дослідження), завдяки чому й яким чином стає можливим подолання труднощів, яка внутрішня сила може і надалі стати інструментом вирішення перешкод в житті.

Дослідження проводилось у декілька етапів. На першому етапі констатувального дослідження ми виявляли емоційний та семантичний зміст ставлення особистості до самої себе за методикою дослідження самовідносин (МДС) С.Р.Пантелєєва.

Аналіз отриманих даних показав, що за дев'ятьма шкалами загальний результат опитування має середні показники, чи схильність до знижених. До найбільш яскраво негативно виражених можна віднести такі шкали, як: самокерівництво (55% опитуваних мають низький рівень), самоприйняття (60%), внутрішня конфліктність (45%) та замкнутість (45%). Ці показники загалом відповідають специфіці вікового періоду респондентів, особливо відштовхуючись від особливостей протікання пубертатного періоду. Але це дає нам основу для подальшого дослідження, та підкріплює наступні данні.

Отже, ми можемо визначити, що підлітки намагаючись визначити зміст ставлення до себе схильні до середніх показників за більшістю шкал, окрім зазначених вище компонентів, що пояснюється віковими особливостями.

Наочні результати щодо розподілу респондентів за виявленням емоційного та семантичного змісту ставлення особистості до самої себе (за методикою дослідження самовідносин (МДС) С.Р.Пантелєєва) представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

№	Категорії дослідження	Ступень вираженості показників (у %)			+ у прямому понятті - у зворотньому понятті
		Високі	Середні	Низькі	
1	Замкнутість	45	25	30	+
2	Самовпевненість	30	50	20	+
3	Самокерівництво	10	35	55	+
4	Відзеркалення самовідношення	25	50	25	+
5	Самоцінність	20	55	25	+
6	Самоприйняття	15	25	60	+
Загальний відсоток досліджуваних *		24 %	40 %	36 %	
7	Самоприв'язаність	20	55	25	-
8	Внутрішня конфліктність	25	30	45	-
9	Самозвинування	25	35	40	-
Загальний відсоток досліджуваних		23 %	40%	37 %	

Наступним, другим етапом нашого дослідження стала методика незакінчених речень (метод SSCT) Сакса-Леві (в модифікації В. Михала). Згідно із ідеєю даної методики ми досліджували які установки особистості можуть бути, наочно виявляє особистісне ставлення до батьків, родини, вчителів та молодших, до своїх страхів і побоювань, до почуття провини, до минулого і майбутнього, власних здібностей. Всі пропозиції тесту об'єднуються у кілька груп, які можна переглянути у діаграмі, зображеній на рисунку 1, де «-2» – це яскраво виражене негативне ставлення, «-1» – негативне, «0» – нейтральне відношення, «+1» – позитивне та «+2» – яскраво позитивне ставлення до заданих категорій.

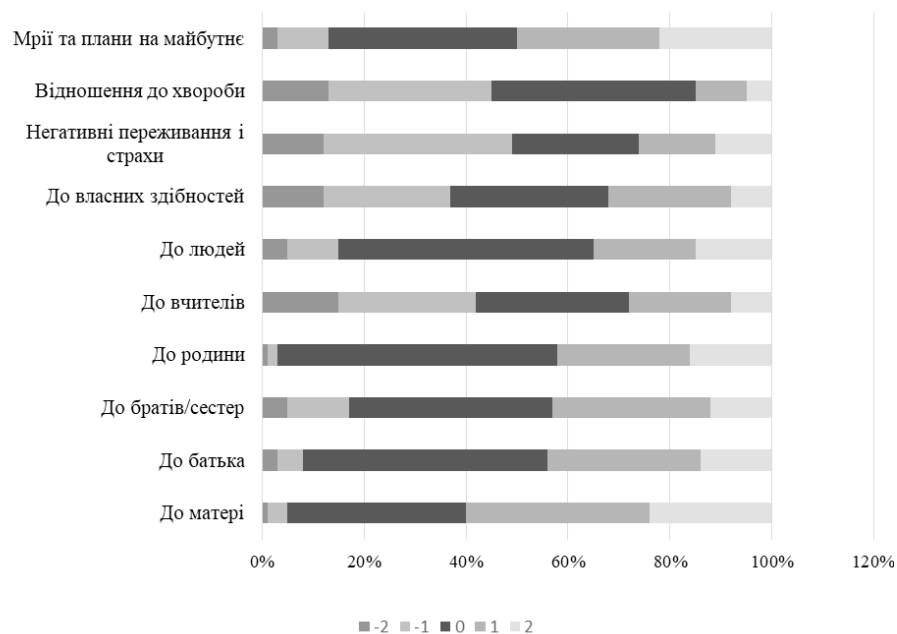

Рис. 1. Розподіл респондентів за шкалами відношення до різноманітних установок

Згідно із результатами дослідження за даною методикою, необхідно виділити декілька важливих особливостей.

За загальними результатами середнього значення для групи досліджуваних, можна побачити, що ставлення до установок особистості більш схильна до нейтральних результатів, чи частково підвищеного його прийняття, адже 39,4% підлітків мають нейтральне відношення до заданих категорій, та 23,6% мають позитивне відношення до них.

Можна зробити висновок, що звичайні життєві установки усвідомлюються підлітками на достатньому рівні та мають до них нейтральне чи позитивне відношення. Але і негативна оцінка є у дослідженні, бо розбіжність між позитивним й негативним ставленням складає 6,5%, що свідчить про схильність деяких поглядів до негативізму підліткового віку.

Слід зазначити, що найбільш виокремленими категоріями даного дослідження є відношення до вчителів, яке схильне до негативного (складає 30% нейтрального, 27% негативного, 15% яскраво негативного відношення); неоднозначне відношення до власних здібностей, що свідчить про деяку зневіру у себе (яскраво негативне відношення у 12% опитуваних, негативне у 25%, нейтральне – лише у 31%, позитивне у 24%, що загалом навіть нижче, чем у негативного відношення, та яскраво виражене позитивне, у 8% опитуваних). Звичайно негативно виражене й відношення до хвороб (40% нейтрально – 32% негативно) та життєвих переживань і страхів (тут на негативне відношення припадає 37% досліджуваних, має на позитивне – тільки 15%; нейтральне, тобто спокійно-адекватне ставлення займає 25% серед групи підлітків).

Особливо цікавим є компонент установок на мрії і плани на майбутнє, де 22% мають яскраво позитивне відношення, тобто великі надії та плани, 28% позитивно виражених, 37% нейтральних та лише 10% негативних і 3% яскраво негативних. Такі результати можуть свідчити про все ж таки позитивний настрій підлітків стосовно майбутніх планів та ідей на життя. Можливо, стимулом цього фактору є те, що сучасна молодь та підлітки все більше направлені на особистісний успіх та потяг до вдачі й реалізації у житті, мають все більші потреби та побажання.

За додатковими вирахованими даними можна побачити в загальному сенсі відношення підлітків до різноманітних установок, та згідно із цим можна переконалися, що дійсно, міфи і установки мають досить сильний вплив на життя та саморозуміння підлітків. Більш того, вони здебільшого саме нейтрально чи позитивно сприймають їх та добре розуміють (рисунок 2).

Такою ж яскравою особистістю є те, що напевно саме усвідомлення різноманітних установок, стереотипів та робота над цим є важливим компонентом на шляху формування власного ефективного міфу.

Рис. 2. Розподіл респондентів за ступенем вираженості відношення до різноманітних установок

Останнім, третім етапом нашого дослідження, але найбільш об'ємним та кропітким, стало проведення модифікованої методики внутрішнього зростання «Трансформація особистісного міфу (ТОМ)» Н.В.Чепілевої.

Інтерпретація даної методики відбувалася шляхом здійснення аналізу фінального тексту та співбесіди з респондентами. За результатами були визначені основні критерії внутрішньої ресурсності підлітків та джерело її знаходження серед міфів власного життя. Загалом такі критерії були зведені до: 1) сімейного міфу, тобто використання сценарію, що був наданий з самого дитинства, як спосіб подолання перешкод («тато казав, що справжні чоловіки роблять саме так»; «всі жінки в нашій родині схильні до радикальних рішень»; «всі діти в цій родині непокірні й норовливі» і т.д.); 2) життєвого досвіду, способу дій, що стали можливими шляхом подолання різноманітних ситуацій на протязі всього життя раніше; 3) приклад значущих близьких, як згадка та готовий план дій, який виявився ефективним у інших осіб, що потрапляли до схожої ситуації; 4) внутрішній ситуаційний емоційний «вибух», який

виникає як реакція на раптове з'явлення складної ситуації, більш яскравий та короткий за дією; 5) прокрастинація як варіант поведінки у ситуації, що склалася, та потребує рішення, із подальшою вимушеною розв'язкою.

Результати за даною методикою свідчать про найбільший відсоток значущості саме сімейного міфу, як інструменту створення особистісного міфу, який складає 36% всіх опитуваних. На другому місці – 22% є приклад значущих близьких, саме ті риси, які підліток намагається скопіювати чи присвоїти. Третім же важливим фактором у формуванні особистісного міфу – 21%, є хоч і не великий, але яскравий життєвий досвід, коли закріплені патерни поведінки стають звичними, та мають попит у вирішенні різноманітних життєвих ситуаціях. Наступним джерелом 13% стає саме ситуаційний вибух, як характерна експресивним діям і рішенням реакція підлітка. Та на останній ланці залишається прокрастинація – 8%, як спосіб вирішення будь-яких спірних ситуацій, стратегія «відкладання» рішення через недостачу досвіду, вчасних порад, чи достатнього рівню самосвідомості й самоаналізу.

На основі емпіричного та теоретичного дослідження, проаналізував всі взаємозв'язки та отримані результати, нами була побудована модель трансформації міфологічної свідомості (рисунок 3). Така структура включає до себе необхідні складові для створення ясної картини власного образу бажаного майбутнього в підлітковому віці та трансформації негативних установок сімейного міфу.

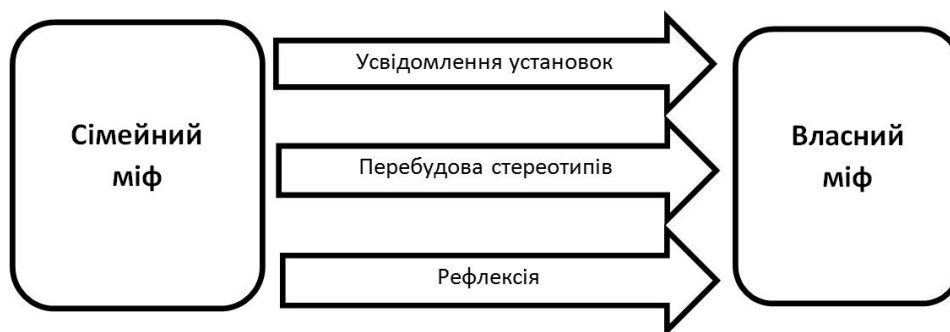

Рис. 3. Модель структури трансформації міфологічної свідомості

На шляху утворення власного міфу, особистість має пройти три складних у протіканні та виконанні етапи. Відштовхуючись від сімейного міфу, як початкової форми міфологізму особистості, по-перше, має місце усвідомлення власних установок, конструктивних, чи деструктивних. Вміння розпізнати їх, та як найголовніше у цьому процесі – відчуття їх впливу на власне життя та самосвідомість.

По-друге, відбувається перебудова стереотипів. Цей етап дуже важливий, адже саме стереотипи формують світогляд особистості, маючи найбільший вплив на прийняті рішення, висновки, та загалом на світосприйняття, та є важливою структурною одиницею нашого дослідження.

Третій етап містить у собі рефлексію, як інструмент для самопізнання, самооцінки, аналізу власного життя та відслідкування зазначених вище установок й стереотипів. В цілому має значення рефлексивна спроможність підлітка, як якісно новий рівень самосвідомості особистості, як етап дорослішання. Саме рефлексія є значним етапом у процесі особистісного міфоутворення у підлітків, виявляється основним пунктом якісного протікання зазначеного процесу.

За результатами емпіричного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Чинниками проблеми формування ефективного особистісного міфу серед підлітків є часткова зневіра у власні сили, та підсиленість негативних переживань.

2. Чинником, що сприяє формуванню ефективного особистісного міфу є добре відношення до родини та виражене позитивне ставлення до мрій та планів на майбутнє.

3. Більшість опитуваних у власних життєвих обставинах приймають рішення, виходячи із ресурсу сімейного міфу чи прикладу близьких.

4. Міфи і установки мають досить сильний вплив на життя та саморозуміння підлітків. Здебільшого вони нейтрально чи позитивно сприймаються та відображаються у свідомості.

5. Процес трансформації сімейного міфу відбувається завдяки наступним етапам, таким як: усвідомлення установок, трансформація стереотипів та рефлексія. Всі ці етапи допомагають сімейному міфу кожній людині стати особистісним.

Отже, проведене нами емпіричне дослідження специфіки феномену формування особистісного міфу в підлітковому віці показало існування певних компонентів особистості, що мають вплив на подальше формування конструктивного особистісного міфу. До них відносяться такі, як: самовпевненість, внутрішня конфліктність, ставлення до власних здібностей, позитивне ставлення до майбутнього, особистісна ресурсність під час складних життєвих ситуацій, рівень емпатійності, самооцінки психічних станів, саморефлексія.

Існування такої функції як міфологізація сімейних розповідей та історій в структурі сімейної свідомості може бути аналогічною до функції соціокультурного міфу, вираженого в меншому форматі. Він же й на індивідуальному рівні визначає конструктивні або деструктивні можливості формування свого власного образу, та загалом може впливати на засвоєння та використання базових поведінкових патернів особистості.

Література

1. Пантеев С.Р. Методика исследования самоотношения / С.Р. Пантеев. – М. : Смысл, 1993. – 32 с.
2. Посохова С.Т., Соловьева С.Л., Настольная книга практического психолога / Сост. - М.: АСТ:Хранитель; СПб.: Сова, 2008. - 671 с. (с. 141-157)
3. Sachs J.M. Levy S. The sentence completion test // Bellak L. (ed.) Projective psychology. - N.Y.: Knopf, 1950. - P. 357-397.
4. Казачкова В.Г. Метод незаконченных предложений при изучении отношений личности // Вопросы психологии. - 1989. - N 3. - С. 154-157.
5. Проблемы психологической герменевтики / Под ред. Н.В. Чепелевой – К. : Издательство Национального педагогического университета им. Н.П. Драгоманова, 2009. – 382 с.

References

1. Pantyleev, S.R. (1993) *Metodyka yssledovanyia samootnosheniya*. M. : Smisl. (in Russian)
2. Posokhova, S.T., Soloveva, S.L., (2008) *Nastolnaia knyha praktycheskoho psykhologa*, SPb.: Sova, p. 141-157. (in Russian)
3. Sachs, J.M., Levy, S. (1950) *The sentence completion test*. Bellak L. (ed.) Projective psychology. - N.Y.: Knopf. P. 357-397.
4. Kazachkova, V.H. (1989) *Metod nezakonchennikh predlozheniy pry yzuchenii otnosheni lychnosti*. Voprosy psykhologii. N 3. p. 154-157. (in Russian)
5. Problemy psykhologicheskoi hermenevtyky (2009) Pod red. N.V. Chepelevoi K. : Yzdatelstvo Natsyonalnoho pedahohyeheskoho unyversyteta ym. N.P. Drahomanova. (in Russian)